

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 4 (6)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

4

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Юлдашев Ш.Г. Конвергенция и поляризация развитых и развивающихся стран в эпоху развития искусственного интеллекта.....	8
Mamatov B.S. Foreign investment is an important factor of economic growth.....	15
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya kompaniyasining rivojlanish tendensiyasi.....	22
Karimov Sh.X. Turizmni barqaror rivojlantirishda hududiy boshqaruv omillarining ahamiyati.....	26
Raximov D.Sh. To‘qimachilik sanoatida diversifikatsiya darajasi va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlili.....	30
Rashidova K. Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing faoliyati samaradorligini oshirish.....	32
Хакимов Д.Р. Процессы, возможности и ограничения экономической интеграции между Республикой Узбекистан и Китайской Народной Республикой.....	37
Olimjanova Sh.O., Eshonqulov I.N. O‘zbekistonda agrar munosabatlarni takomillashtirishda resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish masalalari.....	42
Valikulov Sh.Z. O‘zbekistonda neft-gaz sanoatiga investitsiyalarni jalb qilishning institutsional muammolari va yechimlari.....	48
Ganieva L.S. Bojxona xizmatlari samaradorligini oshirishning nazariy asoslari.....	52
Axrorova N.U. Turizm xizmatlaridan tajriba iqtisodiyotiga o‘tish: evolyutsion tahlil.....	56
Kamilova A.N. Sanoat ishlab chiqarish korxonasida mehnatni normalashtirish menejmentini tashkil etish va takomillashtirish yo‘llari.....	61
Umurzakova Z.S. Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanishni takomillashtirish chora-tadbirlari.....	66
Abdiyeva D.K. Priority directions for improving the national logistics policy in Uzbekistan.....	69
Xalimova N.J. Kreativ turizm: nazariy asoslar va ta’riflar qiyosiy tahlili.....	74
Maxramova N.Y. Strategik menejmentda qadriyatlar zanjiri: raqobatbardoshlikni oshirishning konseptual asoslari.....	78
Zaxirova G., Shavkatova N.O’. O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish masalalari.....	82
Maxmudov H., Muxtarova G., Maxmudov H. Ekologik muommolar va ularning mamlakat iqtisodiyotga ta’siri.....	86
Umurzakova M.N., Gulahmadov Sh.A. Davlat ichki va tashqi qarzlarning ijobiy va salbiy jihatlari tahlili.....	89
Xasanov I.M. O‘zbekistonda mulkchilik munosabatlarning transformatsiyasi: tadbirkorlikni rivojlantirish omili sifatida.....	94
Abdullayev M.G’. Personalni boshqarish tizimining ilmiy-nazariy asoslari va uning korxona samaradorligiga ta’siri.....	101
Адилов Б.Б., Абдуллаева М.К. Ўзбекистонда саноат корхоналарини ривожлантириш, тенденциялари.....	105
Абдуғаниев Ё.Ж. Яшил иқтисодиёт - барқарор ривожланиш мақсадларининг янги парадигмаси сифатида.....	112
Xusanboyeva T.M. Talabalarning iqtisodiy tafakkurini shakllantirishda to‘garaklarning o‘rni va ahamiyati.....	116
Xashimova S.N. O‘zbekiston milliy yashil taksonomiyasi mohiyati va ahamiyati.....	120
Mitillayev I.T. Tijorat banklarida kredit risklarini baholashda zamonaviy scoring modellari va ularning samaradorligini oshirish yo‘llari.....	124
Бобоқулова М.Ғ. Инвестиция муҳити ва Ўзбекистондаги инвестиция жараёнларининг динамикаси.....	127
Bekberganova M.R. “O‘zbekistonda sug‘urta kompaniyalari tushumlarining ekonometrik tahlili”.....	134
Рахимова М.Ш. Модернизация системы социальной защиты.....	138
Oqboyev A.R. Tadbirkorlik subyektlari eksport salohiyatini xalqaro standartlar asosida oshirish yo‘llari....	142
Djumanova R.F. Aholi turmush sifatini baholashning metodologik yondoshuvlari.....	147
Mamatov B.S., Umurzakova M.N. Davlat tibbiy sug‘urta tizimida bepul xizmatlar, reimbursasiya va foydalanish shartlari.....	154
Ешимбетов У.Х. Қишлоқ хўжалигини ҳудудий ташкил этиш ва иқтисослаштиришнинг илмий асослари.....	158
Xodjaeva F.K. Sanoat ishlab chiqarishini tartibga solishning iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish....	167
Yusupova M. Hududlarda ayollar va yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda institutsional qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish.....	171
Abduxalilov B.Z. O‘zbekistonda IT provayderlar xizmatlari raqobatbardoshligini oshirish: huquqiy va institutsional asoslar.....	175
Abdisamatov A.A. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	178

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 4-son 2026 yil

Abdusalomov I.J. Korxonalarda chiqindilarni boshqarish tizimini takomillashtirish va uning moliyaviy natijalarga ta'siri.....	182
Amirov L.F., Sokhibjonova S.S. Directions for increasing agricultural product exports in the context of a green economy.....	185
Boltaxo'jayeva I.O'. Ways to improve the enterprise management system based on modern management models.....	191
Dehqonov U.M., Sativaldiyeva G. Korxonalarda bo'nak to'lovlari hisobining moliyaviy hisobotga ta'siri va ularni optimallashtirish bo'yicha tahliliy yondashuvlar.....	195
Isoqova M.A. O'zbekistonda yashil energiyadan foydalangan holda kichik biznesni rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari.....	199
Mamadaliyev B., Teshaboyev J. Korxonalarda mehnatga haq to'lash hisobini avtomatlashtirish va audit samaradorligini oshirish yo'llari.....	202
Poziljonov M., Teshaboyev X. Davlat muassasalarida asosiy vositalarning hisobini takomillashtirish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish.....	206
Rustamova F.A. Qishloq hududlarida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlarning roli.....	209
Tursunboyev Q.O. Transport xizmatlari ko'rsatish sohasida kichik tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	213
Umarov T.S. Hududlarda qurilish korxonalarini faoliyatini samarali tashkil etishni ekonometrik modellash va prognozlash.....	216
Xo'jaliyev A.O., Avilov N. Moliyaviy natijalar hisobi va auditda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi.....	220
Xomidov T.T., Arziboyeva R.S. Bank aktivlarining tarkibi va ularni boshqarish omillari.....	223
Xusainov M. Sanoat korxonalarida mahsulot tannaxsini kalkulyatsiya qilish tizimini takomillashtirishning metodologik asoslari va audit mexanizmlarini rivojlantirish.....	227
Begaliyeva M.A., Egamshukurova N.R. Jahon savdo tizimi va milliy iqtisodiyot uchun uning ahamiyati..	231
Gulimboyev S.I. Korxonalarda moliyaviy resurslar taqsimotining zamonaviy usullari.....	235
Ibodov J.Q. Moliyaviy tizimning xizmatlar sohalari va bo'g'inlari.....	239
Jumabayeva K.B. Xalqaro pensiya tizimi modellari va ularning mintaqaviy tamoyillari.....	243
Khusanova Z.R., Yo'ldasheva Z.U. Global trends in the development of international tourism services....	249
Sadullayev M.D. Sanoat korxonalari innovatsion faoliyatini boshqarish.....	252
Tilabov N.T. Davlat qarz siyosatini samarali boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	256
Toshtemirov Y.N. O'zbekistonda logistik faoliyatni rivojlantirishning hozirgi darajasi.....	264
Toshtemirova Z.M. Mahalla institutining iqtisodiy integratsiya jarayonlaridagi strategik ahamiyati.....	268
Uralov E.O. Surxondaryo viloyati xududida sanoatni shakllanishi va rivojlanishi.....	273
Xursanova F.Sh. Budjetlararo munosabatlarning iqtisodiy mazmuni.....	278
Yuldasheva G.A. Investitsion qarorlarni kabul qilishda moliyaviy tahlilning ahamiyati va roli	282
Абдуллаева Р. Тadbirkorlikning zamonaviy kuryentlari.....	287
Юлдашев А. Фаргона вилояти маҳаллаларида инвестиция фаоллигини оширишнинг институционал асослари	292
Abdumalikova Z., Razakova B.S. O'zbekiston sug'urta bozorini moliyaviy texnologiyalar (insurtech) asosida rivojlantirish: imkoniyatlar va yo'nalishlar.....	294
Azimov B.F. Milliy innovatsion tizimni boshqarishda tashkiliy-institutsional va moliyaviy-iqtisodiy mexanizmlarning roli.....	300
Begaliyeva M.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etishning ahamiyati.....	304
Dawletmuratov A.M. Xizmatlar bozorini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish va daromadlarni ko'paytirish mexanizmlari.....	308
Karimova L.S., Jabborov A.A. O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot: holati, muammolar va rivojlanish istiqbollari.....	313
Maxmudov F.U. Oliy ta'lim muassasalarida moslashuvchan marketing strategiyalarini ishlab chiqish mexanizmlari.....	319
Navruz-zoda L.B. Kichik biznes subyektlarining kadrlar salohiyati va bilim infratuzilmasiga bo'lgan talablari: Buxoro viloyati misolida.....	323
Nishonboyev D.E., Abdumalikov S.T. Chorvachilik tarmog'ini innovatsion boshqaruv asosida rivojlantirish istiqbollari.....	327

Nurmirezayeva N.R. Valyuta kursi o‘zgarishining eksport-importga ta’siri: O‘zbekiston misolida amaliy baholash.....	331
Rahimov A.M. Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishda qayta ishlash sanoatini rivojlantirishning samarali mexanizmlarini takomillashtirish.....	335
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini baholashning xalqaro tajribasi va uni joriy etish.....	339
Ravshanova M.M. Hududiy iqtisodiy salohiyatni baholashda zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalanish va ularning elektron tijorat tizimidagi o‘rni.....	343
Ro‘ziboyeva M. O‘zbekistonda ishchi kuchi migratsiyasi va iqtisodiy o‘sish darajasining o‘zgarish dinamikasi.....	347
Saidova F.K., O‘rozov Sh. Korporativ ijtimoiy mas’uliyat (CSR) va yashil iqtisodiyot: logistika sektorida boshqaruv strategiyalari.....	350
Sultonov S.N. Hududlarda klasterlarini investitsion - innovatsion rivojlantirish istiqbollari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	354
Sultonova D.U. Korxona iqtisodiyotida resurslarni boshqarishning raqamli-integratsiyalashgan modelini takomillashtirish.....	358
To‘raxojayev H.H., Hoshimov P.Z. Islomiy banklarning ishlash tamoyili va islom moliya tizimining O‘zbekiston iqtisodiyotiga tadbiqu.....	362
Tursunova N.U. Bridging the innovation gap: development-focused entrepreneurship support and international intermediaries.....	368
Акрамова Г.А. «Роль женщин-ученых в совершенствовании механизмов коммерциализации ремесленных услуг Узбекистана в условиях цифровой экономики».....	374
Болтаев Ж.А. Трансформация банковского сектора в условиях цифровизации мировой экономики..	379
Жунайдуллаев М.А. Жанубий Кореяда рақамли таълим технологиялари орқали индивидуал спортчиларини тайёрлаш тизимини бошқаришнинг миллий хусусиятлари.....	384
Митрушова М.Л. Интеллектуальный капитал как ключевой фактор инновационного развития предприятия.....	388
Муродов О.У. Барқарор ривожланиш тушунчаси ва унинг иқтисодий, ижтимоий ҳамда экологик мезонлари.....	392
Саидова Г., Ибрагимова К., Қурбонов А. Рақамли трансформация шароитида енгил саноат корхоналари маҳсулотларининг халқаро рақобатбардошлигини ошириш стратегиялари.....	396
Sarkarov S.Z. O‘zbekistonda qurilish sohasining texnologik bisqichlar kesimida rivojlanishi.....	401
Minojiddinova N.M. Aksiyadorlik jamiyati korxonalarida xodimlarni samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanish istiqbollari.....	406
Ruzmetova I.Y. Xorazm viloyati iqtisodiyotida kichik biznesning o‘rni.....	410
Qudratov D., Ismoilov A. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning tarmoqlar rivojidadagi o‘rni.....	414
Qodirov H.D. Soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish yo‘llari.....	417
Kinjayev K.N. Banklarda kreditlar tasnifini yaxshilash orqali rentabellikni ta’minlash yo‘llari.....	421
Макушина А.Ю. Государственная поддержка экспортного потенциала субъектов малого предпринимательства в Республике Узбекистан.....	424
Rejapov X.X., Oxunjonova K.K. Ixtisoslashtirilgan savdo majmualarini moliyaviy resurslarini shakllantirish va ishlatish yo‘nalishlari – Bek Baraka savdo majmuasi misolida.....	430
Махкамова Н.С. Роль государственно-частных партнерств (ГЧП) в продвижении устойчивого развития	434
Avilov N., Muhammadova G. Korxonalarda materiallar harakatining auditi va iqtisodiy tahlili.....	441
Abdullayeva R.G., Raxmonova I.S. O‘zbekiston qishloq hududlarida bandlikni ta’minlash holati va rivojlanish tendensiyalari.....	444
Yusupova M.B. Ustama ishlab chiqarish xarajatlarini taqsimlashning ABC usuli.....	447
Toshpo‘latov M.A. Ta’lim loyihalarida moliyaviy mablag‘lardan samarali foydalanishning xususiyatlari...	452
Hamidova Sh., Ahmadaliyeva H. Kapital qo‘yilmalarning samaradorlik tahlili.....	458
Хамракулов С.М. Собственный капитал в функционировании экономических субъектов Республики Узбекистан.....	461
Zayavitdinova N.M. Raqamli platformalar asosida xizmat ko‘rsatish korxonalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	465
Turg‘unov T.S. O‘zbekistonda aholi turmush darajasini statistik taxlil qilishning ahamiyati.....	469
Ботирова З.Қ. Рақамли иқтисодиёт шароитида даромадларни бошқаришнинг хусусиятлари....	475
Бегимова Н.К. Меҳнат бозорида гендер тафовутларининг келиб чиқиш сабаблари.....	481

**RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM TIZIMIDA SIFAT
MENEJMENTINI SAMARALI JORIY ETISHNING AHAMIYATI**

**ВАЖНОСТЬ ЭФФЕКТИВНОГО ВНЕДРЕНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ
КАЧЕСТВОМ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ
ЭКОНОМИКИ**

**THE IMPORTANCE OF EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF QUALITY
MANAGEMENT IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN THE DIGITAL
ECONOMY**

Begaliyeva Madina Abdusamatovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM “Iqtisodiyot” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etish masalalari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishda sifat menejmenti tizimining o'rni va ahamiyatini aniqlash hamda xalqaro tajriba asosida uni takomillashtirish yo'nalishlarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotda tizimli tahlil, qiyosiy o'rganish, mantiqiy umumlashtirish hamda normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Natijalar oliy ta'limda sifat menejmentini joriy etish ta'lim samaradorligini oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash va xalqaro standartlarga moslashuvni ta'minlashini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: sifat menejmenti, oliy ta'lim, raqamli iqtisodiyot, ta'lim sifati, IMRAAD, ISO 21001, akkreditatsiya, raqamli monitoring.

В статье проводится научный анализ вопросов эффективного внедрения системы менеджмента качества в системе высшего образования в условиях цифровой экономики. Основной целью исследования является определение роли и значения системы менеджмента качества в повышении качества образования в высших учебных заведениях, а также разработка направлений ее совершенствования на основе международного опыта. В исследовании использованы методы системного анализа, сравнительного изучения, логического обобщения и анализа нормативно-правовых документов. Результаты показывают, что внедрение менеджмента качества в высшем образовании способствует повышению эффективности обучения, подготовке конкурентоспособных кадров и адаптации к международным стандартам.

Ключевые слова: менеджмент качества, высшее образование, цифровая экономика, качество образования, IMRAAD, ISO 21001, аккредитация, цифровой мониторинг.

This article provides a scientific analysis of the effective implementation of quality management in higher education under the conditions of the digital economy. The main objective of the study is to determine the role and importance of quality management systems in improving educational quality at higher education institutions and to develop directions for their enhancement based on international experience. The research employs systematic analysis, comparative study, logical generalization, and analysis of regulatory legal documents. The findings demonstrate that the implementation of quality management in higher education increases educational effectiveness, ensures the training of competitive specialists, and promotes alignment with international standards.

Keywords: quality management, higher education, digital economy, education quality, IMRAAD, ISO 21001, accreditation, digital monitoring.

So‘nggi yillarda global miqyosda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi barcha ijtimoiy-iqtisodiy sohalar qatori oliy ta‘lim tizimiga ham tubdan ta‘sir ko‘rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta‘lim jarayonlariga keng joriy etilishi bilimlarni uzatish shakllarini o‘zgartiribgina qolmay, balki ta‘lim sifatini boshqarish mexanizmlarini ham yangidan ko‘rib chiqishni taqozo etmoqda. Zamonaviy mehnat bozori nafaqat nazariy bilimga ega, balki raqamli kompetensiyalar, tanqidiy fikrlash va moslashuvchanlik kabi ko‘nikmalarga ega mutaxassislarni talab qilmoqda.

Mazkur sharoitda oliy ta‘lim muassasalari oldida ta‘lim sifatini barqaror oshirish, raqobatbardosh kadrlar tayyorlash hamda xalqaro ta‘lim makoniga integratsiyalashuvni ta‘minlash kabi strategik vazifalar turibdi. Ushbu vazifalarni samarali amalga oshirishda sifat menejmenti tizimi muhim institutsional mexanizm sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Xalqaro tajribada sifat menejmenti ta‘lim jarayonlarini rejalashtirish, amalga oshirish, baholash va doimiy takomillashtirishga yo‘naltirilgan uzluksiz boshqaruv sikli sifatida qaraladi. Ayniqsa ISO 21001 standarti ta‘lim tashkilotlari uchun maxsus ishlab chiqilgan bo‘lib, u manfaatdor tomonlar ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta‘lim xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur standart oliy ta‘lim muassasalarida ichki sifat siyosatini shakllantirish, ta‘lim jarayonlarining shaffofligini ta‘minlash hamda xalqaro akkreditatsiya jarayonlariga tayyorgarlik ko‘rish imkonini beradi.

So‘nggi yillarda raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta‘lim tizimida sifat menejmentini joriy etish masalasi xalqaro va milliy miqyosda ko‘plab olimlar tomonidan tadqiq etilmoqda. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, sifat menejmenti dastlab sanoat sohasida shakllangan bo‘lsa-da, keyinchalik xizmatlar sohasi, xususan ta‘lim tizimiga muvaffaqiyatli tatbiq etilgan.

Sifat menejmenti nazariyasining fundamental asoslari W. Edwards Deming tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, u PDCA (Plan–Do–Check–Act) sikli orqali doimiy takomillashtirish konsepsiyasini ilgari surgan. Deming ta‘lim sifatini yakuniy natija emas, balki uzluksiz jarayon sifatida talqin qiladi[1].

Keyingi tadqiqotlarda Joseph Juran sifatni rejalashtirish, nazorat va takomillashtirish uchligi orqali boshqarish modelini taklif etib, ta‘lim tashkilotlarida strategik sifat rejalashtirish muhimligini asoslab bergan (Juran, 1992). Shuningdek, Philip Crosby tomonidan ishlab chiqilgan “nol nuqson” konsepsiyasi ta‘lim jarayonlarida standartlarga qat‘iy rioya qilish zarurligini ko‘rsatadi[2].

Oliy ta‘limda Total Quality Management (TQM) yondashuvining amaliy ahamiyati John S. Oakland tadqiqotlarida keng yoritilgan. Muallifning ta‘kidlashicha, TQM talabalarining qoniqish darajasini oshirish, boshqaruv samaradorligini kuchaytirish va ta‘lim muassasalarining institutsional rivojlanishini ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi[3].

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham ta‘lim sifati iqtisodiy rivojlanishning asosiy omillaridan biri sifatida e‘tirof etiladi. Jumladan, World Bank (2020) hisobotlarida oliy ta‘lim sifatining oshishi mamlakatlarning innovatsion salohiyati va mehnat unumdorligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatishi qayd etilgan. Shuningdek, UNESCO raqamli transformatsiya sharoitida ta‘limda sifat madaniyatini shakllantirish zarurligini alohida ta‘kidlaydi [4].

Ta‘lim tashkilotlari uchun maxsus ishlab chiqilgan ISO 21001 standarti sifat menejmentini joriy etishda metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi. Abdulrahman va hammualliflar ushbu standart asosida faoliyat yuritayotgan ta‘lim muassasalarida ta‘lim jarayonlarining shaffofligi va boshqaruv samaradorligi sezilarli darajada oshishini ilmiy jihatdan isbotlagan [5].

Milliy ilmiy adabiyotlarda Kambarov J.X., Ruziev Sh.R. va Xursanaliyev B.F. tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda sifat menejmenti O‘zbekiston oliy ta‘lim tizimida raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning muhim institutsional omili sifatida baholanadi. Mualliflar ta‘lim sifati va iqtisodiy rivojlanish o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni asoslab bergan.[6]

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta‘limda sifat menejmentini kompleks yondashuv asosida joriy etish masalalari milliy ilmiy adabiyotlarda yetarlicha chuqur yoritilmagan. Ushbu holat mazkur tadqiqotning dolzarbligini yanada oshiradi.

Mazkur tadqiqot raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta’lim tizimida sifat menejmentini joriy etishning samaradorligini baholashga qaratilgan bo‘lib, unda nazariy va empirik tahlil usullari uyg‘unlashtirildi. Tadqiqot jarayoni bir necha bosqichda amalga oshirildi.

Birinchi bosqichda sifat menejmenti va ta’lim sifati bo‘yicha xorijiy hamda milliy ilmiy adabiyotlar o‘rganildi, mavjud konsepsiyalar tizimlashtirildi va tadqiqotning nazariy asosi shakllantirildi. Ushbu jarayonda ta’lim tashkilotlari uchun mo‘ljallangan ISO 21001 talablari asosiy metodologik mezon sifatida qabul qilindi.

Ikkinchi bosqichda oliy ta’lim muassasalarining ochiq statistik ma’lumotlari, ichki sifat nazorati hisobotlari hamda raqamli ta’lim platformalaridan olingan ko‘rsatkichlar tahlil qilindi. Empirik baza sifatida 2021–2024 yillar davomida faoliyat yuritgan bir nechta oliy ta’lim muassasalarining ta’lim sifati indikatorlari tanlab olindi.

Uchinchi bosqichda sifat menejmenti joriy etilgan va joriy etilmagan oliy ta’lim muassasalari ko‘rsatkichlari qiyosiy tahlil qilindi. Ushbu bosqichda talabalar qoniqishi, akademik o‘zlashtirish darajasi, raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish holati hamda boshqaruv samaradorligi asosiy indikatorlar sifatida belgilandi.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullar qo‘llanildi: tizimli tahlil ta’lim jarayonlari va boshqaruv mexanizmlarining o‘zaro bog‘liqligini aniqlash uchun, qiyosiy tahlil turli oliy ta’lim muassasalari faoliyatini solishtirish maqsadida, statistik umumlashtirish miqdoriy ko‘rsatkichlarni baholash uchun, kontent-tahlil normativ-huquqiy hujjatlar va ichki sifat siyosatini o‘rganishda, mantiqiy umumlashtirish olingan natijalar asosida ilmiy xulosalar chiqarish uchun.

Shuningdek, xalqaro tashkilotlarning tavsiyalari, jumladan World Bank va UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan ta’lim sifati indikatorlari metodologik asos sifatida foydalanildi.

Olingan ma’lumotlar jadval va foizli ko‘rsatkichlar orqali tizimlashtirildi hamda sifat menejmenti tizimining ta’lim samaradorligiga ta’siri empirik jihatdan baholandi. Tadqiqot natijalari umumlashtirilib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

1-jadval

Sifat menejmenti joriy etilishining ta’siri

Ko‘rsatkichlar	SMTsiz OTM (%)	SMT joriy qilingan OTM (%)
Talabalar qoniqishi	62	81
O‘zlashtirish darajasi	65	84
Raqamli monitoring	48	86
Xalqaro akkreditatsiya tayyorligi	35	72
Boshqaruv samaradorligi	60	85

Quyidagi jadvalda sifat menejmenti tizimi (SMT) joriy etilgan va joriy etilmagan oliy ta’lim muassasalari (OTM) faoliyatining asosiy ko‘rsatkichlari qiyosiy tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari SMT ta’lim sifati va boshqaruv samaradorligiga sezilarli ijobiy ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi.

Birinchi ko‘rsatkich — talabalar qoniqish darajasi bo‘yicha SMT joriy etilmagan OTMlarda bu ko‘rsatkich 62 % ni tashkil etgan bo‘lsa, SMT joriy qilingan OTMlarda 81 % ga yetgan. 19 foizlik o‘shish talabalarning ta’lim jarayonlari shaffofligi, xizmatlar sifati hamda raqamli platformalardan foydalanish imkoniyatlari kengaygani bilan izohlanadi. Ushbu natija ta’lim xizmatlari sifatini tizimli boshqarish talabalar tajribasini sezilarli darajada yaxshilashini ko‘rsatadi.

Ikkinchi muhim indikator — o‘zlashtirish darajasi SMTsiz OTMlarda 65 % ni, SMT joriy qilingan muassasalarda esa 84 % ni tashkil etdi. Bu 19 foizlik farq sifat menejmenti orqali o‘quv jarayonlari monitoringi kuchaygani, o‘qitish metodikalarining takomillashgani va individual yondashuvning joriy etilgani bilan bog‘liq.

Uchinchi ko‘rsatkich — raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish darajasi SMTsiz OTMlarda atigi 48 % bo‘lsa, SMT joriy qilingan muassasalarda 86 % ga yetdi. Ushbu 38 foizlik keskin farq sifat menejmenti doirasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining faol joriy etilishi va ma’lumotlarga asoslangan boshqaruv qarorlarining kuchayganini anglatadi.

To‘rtinchi indikator — xalqaro akkreditatsiyaga tayyorlik SMTsiz OTMlarda 35 % ni tashkil qilgan bo‘lsa, SMT joriy qilingan muassasalarda 72 % ga yetgan. 37 foizlik tafovut sifat menejmenti

xalqaro standartlarga moslashuvni tezlashtirishi, ichki audit tizimlarini rivojlantirishi hamda hujjatlashtirish jarayonlarini yaxshilashini ko‘rsatadi. Bu esa OTMlarning global ta’lim makoniga integratsiyalashuv salohiyatini oshiradi.

Beshinchi ko‘rsatkich — boshqaruv samaradorligi SMTsiz muassasalarda 60 % bo‘lgan bo‘lsa, SMT joriy qilingan OTMlarda 85 % ga yetdi. 25 foizlik o‘shish strategik rejalashtirish, jarayonlarga asoslangan boshqaruv va ichki nazorat mexanizmlarining kuchaygani bilan izohlanadi.

Umuman olganda, jadval natijalari sifat menejmenti tizimi oliy ta’lim muassasalarida ta’lim sifati, raqamlashtirish darajasi, xalqaro standartlarga moslashuv hamda boshqaruv samaradorligini kompleks ravishda yaxshilashini ko‘rsatmoqda. Eng katta ijobiy o‘zgarishlar raqamli monitoring va xalqaro akkreditatsiya tayyorligi ko‘rsatkichlarida kuzatilgani SMTning institutsional rivojlanishga kuchli ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi. Mazkur tahlil shuni ko‘rsatadiki, sifat menejmentini joriy etish nafaqat ta’lim jarayonining ichki sifatini oshiradi, balki OTMlarning raqobatbardoshligini kuchaytirib, ularni xalqaro ta’lim makoniga integratsiyalashuviga mustahkam zamin yaratadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta’lim tizimida sifat menejmentini samarali joriy etish ta’lim sifatini oshirishning eng muhim mexanizmlaridan biridir. Ushbu tizim ta’lim jarayonlarining shaffofligini ta’minlab, boshqaruv samaradorligini oshiradi hamda oliy ta’lim muassasalarining xalqaro maydondagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Sifat menejmenti raqamli monitoring vositalari bilan uyg‘unlashganda talabalar bilim darajasi, pedagoglar faoliyati va institut boshqaruvi o‘rtasida uzviy bog‘liqlik shakllanadi. Shu bois kelgusida oliy ta’lim muassasalarida ISO 21001 standartlarini keng joriy etish, professor-o‘qituvchilarning sifat menejmenti bo‘yicha malakasini oshirish hamda xalqaro akkreditatsiya jarayonlarini faollashtirish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.
2. Juran, J. M. (1992). *Juran on quality by design*. Free Press.
3. Crosby, P. B. (1979). *Quality is free: The art of making quality certain*. McGraw-Hill.
4. Oakland, J. S. (2014). *Total quality management and operational excellence: Text with cases* (4th ed.). Routledge.